

**PODPIERAĆ** (176) *vb impf*

**podpierać** (148), **podpirać** (28); *podpirać RejKup, KromRozm II (2), KromRozm III (6), RejPosWstaw, PaprPan*; *podpierać* : *podpirać Mącz (15:1), RejAp (4:1), RejPos (15:14), RejZwierc (2:1)*.

o oraz a jasne; -é- (7) *KochPieś, KochFrag, OrzJan, JanNKar, SarnStat (3), -e- Mącz (15)*.

*inf* *podpierać* (30). ◇ *praes 1 sg* *podpierzam* (21). ◇ *2 sg* *podpierzasz* (8). ◇ *3 sg* *podpierzają* (22). ◇ *1 pl* *podpierzamy* (2). ◇ *2 pl* *podpierzacie* (1). ◇ *3 pl* *podpierzają* (26). ◇ *praet 1 sg m* *podpierziałem* (1). ◇ *3 sg m* *podpierział* (10). ◇ *3 pl m pers* *podpierziali* (8). ◇ *fut 2 sg m* *będziesz podpierział* (3). ◇ *3 sg m* *podpierać* *będzie* (2) *Leop, KochOdpr*, *będzie podpiriał* (1) *RejZwierc*. ◇ *3 pl m pers* *będą podpierać* (1) *RejPos*, *podpierać będą* (1) *ReszPrz*. ◇ *imp 2 sg* *podpierzaj* (2). ◇ *3 sg* *niech podpierzają* (2). ◇ *con 2 sg m* *byś podpierział* (2). ◇ *3 sg m* *by podpierział* (1). *n* *by podpierział* (1). ◇ *1 pl m pers* *byśmy podpierziali* (2). ◇ *3 pl m pers* *by podpierziali* (3). ◇ *con praet 3 sg m* *by był podpiriał* (1). ◇ *part praes act* *podpierzając* (25).

*Sł stp: podpierać, podpirać, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) – XVIII w.*

1. *Podtrzymywać od dołu lub z boku, chronić przed upadkiem; fulcire Vulg, Mącz, Calep, Cn; statuminare, submittere, sustentare, sustinere Mącz, Calep; adminiculari, suffulcire Calep, Cn; suggerere, supplantare Mącz; confulcire, sepire Calep; palare, praefulcire, supponere Cn (25) : Supplanto, Podfzczepiam/ Podpierzam. Mącz 303a; Sustineo, Podeymuyę/ podpierzam Mącz 448b, 448c; Adminicular, fulcio, adiuvo – Podpierzam, pomocz daie. Calep 25a, 240a, 1003b, [1019]a, 1027b, 1038a.*

*Przen (1) :*

*Zwrot żart.: »szkutę podpierać« = załatwiać się do wody, kucając na brzegu szkuty (1): A ielźcze zdraycá/ gdy cię będzie wzbierał/ Będzie rzkomo broń ze krwi oćierał/ A ty od ftráchu będziez obumierał/ Szkutę podpierał. KlonFlis H.*

a. *Podstawiać coś, na czym opierałby się ciężar (10) : Submitto, Podkładam/ podczyniam/ podładzam/ poftawiam/ podpierzam. Mącz 227b; Statumino, Tknąć tyczy/ podpierać. Mącz 412c, 59d, 145b; Calep [749]a.*

*podpierać co (5): orż, łzczep, Siey, winnicze naprawiay, budowania v padaiacze potpierzay FalZioł V 52; Stał kościół Sálomonow od záłożenia iego przez Sálomoná do Tytułowego zborzenia oštátecznego 1102. Acżkolwiek też był lkázon przez ine nieprzyiaciele/ ále go záię Zydowie podpierzáli. BielKron 147v. Cf podpierać co czym.*

*podpierać co czym (3): Orthostata, [...] Nunc arrectarium lignum vocant, Podporá/ Kloc/ Pień/ álbo dil/ którym co podpierzają. Mącz 270c, 455c. Cf Zwrot.*

*Zwrot: »podporą podpierać« (1): Pedamen, Pedamentum, Podporá/ Tycz/ wízeláka podporá którą drzewá podpierzają. Mącz 286b.*

b. *Podtrzymywać własnym ciałem, swoimi ramionami (5) :*

*podpi(e)rać czego (1): ATlás ácz tu tym fłynie że podpiriał niebá PaprPan Kv; [VergKoch 108 (Linde)].*

*podpierać czego a. co (1): Będzie fie podpierał domu fwego/ á nie oftoi fie: podpierać go będzie/ á nie powftanie Leop Iob 8/15.*

*Zwrot*: »podpierać ramionami(-ony) [co]« [szyk zmienny] (2): Atlás Prometeułow brát [...] był známienitym Astronomem/ przeto Poetowie píali o nim/ iż podpierał niebo rámiony. *BielKron* 23v; *Mącz* 19a.

*Przen* [co] (1) : [święci] łą filárámi w kościele Bożym/ podpieraíąc gi *WujNT* 846.

[*Zwrot*: »podpierać ściany« = *nie mieć poparcia, powodzenia*: młody choć głupi/ przecię vmié wżyftko: godny choć wié y vmié/ przecię podpiéra ściány *JanWróz* 62.]

2. *Wspomagać, wspierać, dodawać sił; sustentare PolAnt, Cn; sustinere Mącz, Cn; adminiculari, fulcire, praefulcire Calep, Cn; sublevare JanStat, Cn; suppeditare, retentare Mącz; adiuuare, perfulcire, roborare Calep; iuuare Modrz; adminiculare, suffulcire Cn (47) : Mącz* 434c; *Perfulcio, bene fulcio et roboro* – Dobrze podpieram. *Calep* 780a, [833]b.

*podpierać kogo* (5): *Mącz* 448b; Bo rámioná niezbożnikow połamią fię/ lecz íprawiedliwe podpiéra Iehowá. *BudBib Ps* 36/17, *Ps* 3/4[6]; *SarnStat* 1070; [Naprzod sługá iy [Chrystusa] Bog íwóim zowie [...]. Potem obiecuie fié nim podpierać/ álbo (iáko niektorzy przekładaia) iego podpierać. [...] Przeto/ ponieważ Chriftus íeft sługá Boży/ y ten ktore<sup>80</sup> Bog podpiéra/ albo fié naniem w ípiera [...]/ tedyć fié iáínie okazuie/ że nie íeft onym wiecznym Bogiem *BudArt Ov*]. *Cf podpierać kogo czym*.

*podpierać kogo czym* (1): *BibRadz Is* 41/10 *cf W przen*.

*Szereg*: »wspomagać, podpierać« (1): áni dopułczą tegóz Swidrygałá [...] łzkód [...] zádawác: áni onégo iáwnnie álbo potáiemnie przez fię álbo napráwné ofoby wípomagác/ podpiérać [*iuuare aut sublevare JanStat* 846] którymkolwiek ípofobem. *SarnStat* 1070.

*W przen* (1) : nie trwoż fię bom íeft Bog twoy/ vmocniłem cię y rátowáłem cię/ á podpierałem cię práwicą íprawiedliwości moiey. *BibRadz Is* 41/10.

*Przen* [co] (1) :

*Przysłowie*: (*did*) Sors przydzie s koftkámi. (–) [...] Moželz łzczęłcia łkułć z nowu/ [...] Iedno fié gráiąc nie łę kay/ A grác s káżdym nie odrzekay/ Smiáłość fortunę podpyera *BielKom* F2.

a. *W dziedzinie zdrowotnej, materialnej i politycznej* (9) :

*podpierać czego* (1): *Cervicibus suis Rempub. sustinere, Rzeczypołpólitey podpierać. Mącz* 448b.

*podpierać co* (8): Thák mowi Pan/ Y ci też ktorzy podpieraíą Egipt polegá *BibRadz Ez* 30/6; *RejPos* 43v. *Cf podpierać kogo, co czym*.

*podpierać kogo, co czym* (6): *MetrKor* 38/287; bo też ná nich [Szwancarach] wiele zależy gdy łą skráin niemieckich/ powinni potpierać Ellektory głółsy íwemi gdy fié Ellektorowye niezgodzą. *BielKron* 194v; *SienLek* 32; *BudBib* I 346d *marg*; Wálzá Kró: M. [...] przyiác to będziefz raczył odemnie [...] iáko Máiełtat Królewki/ y ferce powáżné/ zwykło przymowác od tych/ ktorzy dobro połpólité [...] czym mogá podpiéraíą. *OrzJan* 4. *Cf podpierać kogo czym w czym*.

*podpierać kogo czym w czym* (1): áby W.M. w kole Senatorłkim siedząc/ Kościołowi Bożemu długo łłużył/ [...] y zdrową rádą íwą Krolá I.M. we wżyftkich ták do wiáry powłzechney chrzełcijáńłkiey/ iáko y rzeczy połpólitey w ípráwách podpierał *ReszList* 188.

b. *W dziedzinie duchowej i umysłowej* (29) :

*podpi(e)rać czego* (15): A iáko Páweł święty píłze/ iż Duch Páńłki w prółbach náłżych podpiéra mdłóci náłżych *RejPos* 68v, 81; Bo gdy temu wiernie dufác będzimy/ będziefz Pan pewnie podpiérał

káždey itałości nálezey *RejZwierc* 206, A5, 4v; *SkarJedn* 296. Cf *podpierać czego kim, czym; komu, czemu czego*.

*podpi(e)rać kogo* (*G a. A*) (6): iżebyfmy zgodę miłóć/ y yedność myędzy łobą záchowuyąc/ [...] wedle potrzeby yeden drugyego podpiráli/ [...] yeden drugyego wfpomagáli/ y ku bogu fpořabyáli *KromRozm III* B2, A7. Cf *podpierać kogo czym; kogo w czym*.

*podpierać czego a. co* (1): *KochFrag* 18 cf *W przén*.

*podpierać co* (2): *GórnDworz* Ff7v; á ludzi nápominać/ áby fię vczyli/ ile mogą/ prawdę podpierać *ModrzBaz* 86.

*podpierać czego kim* [= *czyimi słowami*], *czym* (6): A teź trzebá rozumu podpierać baczeniem *RejWiz* 100v; *RejAp* 115v; Podpirayze łobie o nim nádzyeie swoiey tym fwiętym Apořtołem iego: iż on ná cię tákieź záwoła *RejPos* 121, 63, 131v; *KochPieř* 9.

*podpierać kogo* (*G a. A*) *czym* (2): A iżby nam Pan nář w tym vpář nie dał/ obiecuie nas tu podpierać łáľká á pomocá Duchá fwiętego *RejPos* 130; *ArtKanc* L2v.

*podpirac kogo* (*A*) *czym* (1): *RejPs* 125 cf »podpirac a opatrowac«.

*podpierać kogo* (*A*) *w czym* (1): Niech dar ducha twoie<sup>go</sup> z łáľki twoiey odnořę. Który mię w mym weřtchnieniu káždym niech podpiera *CzahTr* B2v.

*podpi(e)rać kogo* (*G a. A*) *w czym* (2): Abowiem káždy wierny włafnie fie ma rozzálic vpadku bliźniego fwego/ á kędy moźe w tym podpirac iego. *RejPos* 29v; *SkarŻyw* 319.

*podpierać komu, czemu czego* (3): y vřtáwicznie piřze/ ten wřzechmogácy Pan/ [...] vcząc [...]/ iáko łáľkáwy á dobrotliwy ociec mdłego á łlabo rozumieiącego řynaczká fwego/ á podpieraiać mu tego mdłego á zaráźonego y rozumu y przyrodzenia iego. *RejPos* 337, 69, 347v.

*podpi(e)rać czym* (11): cf *podpierać czego kim, czym; kogo czym; czym, ze zdaniem*.

*podpi(e)rać czym, ze zdaniem dopełnieniowym* [zawsze: *zaimék wřględny*] (3): *RejKup* Ddv; *Wiára* podpirac mamy/ czego rozum dořádz nie moźe. *RejPos* 148v *marg*, 153v.

*Szeregi*: »bronic i podpierać« (1): co więćřza część oycow pořtánowi/ ná tym przeřtáwac y tego bronic y podpierać potrzebá *SkarJedn* 296.

»forytować i podpierać« (1): A ták áffekty te/ ktore mierność vthemperowála/ nie łá kęs ieden cznocie przeciwné/ y owřzem iá forytuia/ y podpieraia *GórnDworz* Ff7v.

»podpirac a opatrowac« (1): poruczył iá [owczarnię] á zwierzyć fie iey raczył pářterzom á namiářtkom řwoim [...]/ ktore raczy Duchem řwoim fwiętym podpirac á opatrowac *RejPos* 125.

»podpierać i poprawować« (1): gdyź ten Pan chce řercá wiernego/ [...] á tákiemu řercu iuź on podpiera y popráwuie oney zácźętey/ chociay z dáleká/ wiary iego. *RejPos* 69.

»podpirac, (i) wspomagać« (2): á yeden drugyego wřřelákim obyczáym podpiráyc y wfpomagáyc/ yego/ páná/ řtworzyćyelá/ y dobrodźyeyá fwego yedynego znali *KromRozm III* A7, B2.

*W przén* (3) : *KochPieř* 9; Bo proźne wřzyřtko náře byłoby řtáranie: Byř [...] mdłych řam nie podpierał ręká twey moźnořci. *ArtKanc* L2v; Náđzieia dobrá řercá niech podpiera *KochFrag* 18.

3. *Dodawac znaczenia* [czego czym] (4) : To iuź iákie zbroie [...] tá beřtia ma ná ty fwięte Proroki Páńřkie/ iuź to wřzyřcy wiemy. Bo wnet dekretały rozliczne/ zophiřtrie/ á fáľřywe pogadki [...]. A iż

fą nickszemne á bárzo znáčné/ wnech ich podpieraia kłátwámi/ interdikty/ á potym mieczem *RejAp* 92; Ale pátrzay co ty vczyniŕz zá pożytek w tym ŕtadku Páná twego [...]/ gdy im będyeŕz ŕzáfował to wierne páłtwiŕko ŕwiętych ŕłow iego [...]. A iŕz tego będyeŕz podpirał cnotámi ŕwemi *RejPos* 123v, 123v; vŕsiadłem ná oyczýtéy roli/ nie ábym próznował [...]. Ale ábym żywot ŕkromny wiodáç/ y ná mále przeŕtáiaç: naprzód zaŕlugi zaŕlugámi podpierać *JanNKar* A2v.

4. *Potwierdzać, uzasadniać, udowadniać, przytaczać na poparcie; asserere* *Mącz* (97) :

*podpierać czego* (86): *ZapWar* 1527 nr 2376; Podpieraiaç pychy Papięzowej/ przywodziŕz ony ŕłowá Páná Kryŕthuŕowe/ kthore mowił do Piotrá ŕwiętego. Tyŕ ieft Piotr/ álbo Opotzyŕty/ á ná tey opoce zbuduię koŕcioł moy. *KrowObr* 13v, 19v, 35v, 140, 142, 214v; *Mącz* 246a; *RejAp* BB6, 177, 193v; A rycerz lákomy podpieraiaç prze ŕwey vkazał liŕt zápieczętowány pieczęcia rycerzá vmárłego/ kthory opiewał ono kupienie. *HistRzym* 74; *RejPos* 84, 154; *CzechRozm* 69, 186v; *StryjKron* 41; *CzechEp* 249, 410; Ktorego wykłádu y Páweł podpiera/ mowiáç: iŕz káŕdego robotę/ iáka by była/ ogieñ ŕprobuie. *WujNT* 13, 783. *Cf* *podpierać czego z czego; czego komu; czego kim, czym*.

*podpierać co* (7): A iŕz teŕz ten błádu twoy podpieraiaç ieftze przywodziŕz Ieronimá/ ktory náprzećiwko Wigiláncyuŕfowi piŕał. *KrowObr* 216v, 180; *WujNT* 726. *Cf* *podpierać co czym*.

*podpierać czego a. co* (3): *Diar* 93; Przetoŕz nic to mieyŕce nie podpiera oney ofobney wiáry Luterŕkiej/ ktorá chçá być pewni/ że ŕá w láŕce Boŕzey. *WujNT* 550; [*Respons* C4v]. *Cf* *podpierać czego a. co czym*.

*podpierać czego z czego* (1): z ktorego piŕmá S. mieŕcá [...] náŕzych odpuŕtów dawno podpierał S. Chryzoŕtom *LatHar* 287.

*podpierać czego komu* (1): Tego nam podpiera Lukáŕz ŕwięty mowiáç: Błogoláwieni ći ktorzy ŕlucháia ŕłowá Boŕzego *Leop* \*A3v.

*podpi(e)rać kim, czym* (68): *cf* *podpierać czego kim, czym; co czym; czego a. co czym*.

*podpi(e)rać czego kim* [= *czyjå wypowiedzia lub czyim przykłádem*], *czym* (63): *KromRozm I* M2, M4v [2 r.]; *KromRozm II* o2v [2 r.]; *KromRozm III* A4, C7, E7v, H8; Obwiniony powodná ŕtrone Gwarem wiáŕze/ zá tym odpowiáda/ á odpowiedzi ŕwey rozmáitymi dowody podpiera *GroicPorz* Cv, x4v, gg2; tze muŕz ty tedy podpieraŕz pychy Papięzá Rzymŕkiego/ temi Doktormi *KrowObr* 14; Prozno teŕz tego błędu ŕwego podpieraŕz/ onym wężem miedziány/ ktorego był Moizęŕz [...] vtzyniŕl y poŕtáwił *KrowObr* 112v, 18, 20v, 179v, 207v; A ták była tego potrzebá/ áby był Pan Kriŕtus cudámi podpirał ŕwiętey náuki ŕwoiey. *RejPos* 41, 9, 46v, 89v, 142, 149 (10); *WujJud* a6; Aleby tego wŕzyŕtkiego nie trzebá takimi dowody filozowŕkimi podpierać *CzechRozm* 62, 21 [2 r.], 64v, 67, 124v, 135v (12); Bo y my tegoŕmy v ludzi pewnieyŕzy/ çzego nam zapiŕsem ábo przyŕięgå podpieraia. *Skarŕzyw* 347, 389, 479 [2 r.], 600; *ZapKoŕcier* 1581/22; *CzechEp* 115, 139, 140, 206, 249 (9); *NiemObr* 122; iŕz z Pánem zbáwićielem náŕzym diŕputuiáç/ nie gołymi ŕłowy/ ále BOŕzymi/ y piŕmem ŕwięty/ ŕwoiey rzeczy tenŕe ŕam ŕŕpetny ŕzátan podpierał. *ReszPrz* 10, 17; *SarnStat* 710; *SkarKaz* 275a; [Jedno ŕtápaniem teŕz tego podpiera, ŕem żyw: acz konam, jeszczé nie umieram *Otwin(?)Erot* 10]. *Cf* *podpierać czego czym, ze zdaniem dopełnieniowym*.

*podpi(e)rać co czym* (4): Abowiem pod flońcem/ niemálfz niepołfułzniefznych/ y fówolniefznych ludzi/ iáko fą Mniŕzy. Wiem dobrze otym/ iż teŕ to połfułzeńftwo fwoie podpieraćie piłmem ŕwiefym s kxiąg Krolewłkich *KrowObr* 138v; *RejPosWstaw* [143<sup>3</sup>]v; *CzechRozm* 186v; *ReszPrz* 10.

*podpierać czego a. co czym* (1): Bo yeft ich wyele/ ktorzy gdy fye czego imą/ niczym innym tego nye podpyeráją/ yedno iż ten áłbo on ták piłł. *KromRozm I A2*.

*podpierać kogo (A) w czym* (1): Ktemu mię teŕ w tym mniémániu niepomáłu podpiéra, że miáry fpofołb z Fránciiéy, áłbo z Niemiec Polacy wzięli. *SarnStat* 283.

*podpi(e)rać czego czym, ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do dopełnienia w zdaniu nadrzędnym* (2): áby wierni náuczyciele á fzfáfárze fłowá Boŕego/ choctay nie dziwy/ ále dobrym á cznotliwym ŕywotem/ podpiráli nauki tey/ iż ieft prawdziwa *RejPos* 46v; *CzechRozm* 190.

*W charakterystycznych połączeniach: podpierać błędu* (6), *buntow, długu, dumy* (2), *ewangelijej, fałszu* (3), *kazania, nauki* (6), *nieprawdy, obietnic* (2), *odpowiedzi, ofiary, pisma, podobieństw, poselstwa, powieści, prawa, prawdy* (3), *propozycyjej, prze, pychy* (5), *rzeczy* (7), *słowa, ślubow, uporu, wiary* (4), *wolej, wykładu, wyznania, zakonu, zdania, zrozumienia; podpierać błąd* (2), *posłuszeństwo, prawdę, rzecz; podpierać cudami (cudy)* (8), *doktorem* (2), *dowodem* (3), *dziwy* (2), *kapłanem, krolem, ludźmi, pisarzmi, piśmie* (13), *prawdą, przykłady* (2), *przysięgą, rozumem, słowem* (7), *świadectwem* (6), *świętobliwością, wywody, zapisem, znaki* (3).

*Zwrot: »mocniej, pewniej podpierać«* (1:1): Pan iefzcze nám pewniey podpieraiąc obietnic fwoich [...] o rádołciach náłzych/ ták Ianowi ŕwiefemu powiádać raczy. *RejAp* 177, 193v.

*Szeregi: »bronić a podpierać«* (1): tedy tego będą fáłeczniemi á obłudniemi wywody bronić á podpierać/ iáko náifniefzney prawdy. *RejPos* 340.

*»dowodzić (a. wywodzić) i podpi(e)rać«* [szyk 3:2] (5): *KrowObr* 20v; A to wŕzytko wywodzi y podpira ŕwiádectwy piłmá ŕwiefego. *RejPosWstaw* [143<sup>3</sup>]v; *CzechEp* 140, 410; Co nie dla tego czynię/ ábych wiáry/ y wyznánia mego/ ludzkimi piłmy podpierać/ y dowodzić miał *NiemObr* 122.

*»podpierać a poŕwiadszać«* (1): Iáko to tu tego y fámŕze Piotr ŕwiefy piłmy dawnemi Prorockiemi/ podpierać á poŕwiádfzác raczy. *RejPos* 301v.

*»podpierać i ŕzczyć«* (1): choć y Doktorámi dumy fwoie podpierać y ŕzczyć [heretycy] będą/ namniey fię tym nie trwoŕcie *ReszPrz* 10.

*»twirdzić (a. potwierdzać) a (i) podpierać«* (2): Abowiem y przykłady/ y ŕwiátołliwoŕciá ŕywotá fwego/ tedy to záwŕdy twirdził/ á podpierał tego/ iż tho ieft nieomylna prawdá/ czego on wczył *RejPos* 84; *WujNT* 726.

5. *Popierać, opowiadać się za czymś [czego]* (2) : przydał teŕ knim [doktorom pisma ŕw.] drugich fzeŕć/ ktorzyby ich rzeczy przyŕłucháli á podpierałi/ ty ktorzyby prawdziwŕze piłmo powiádałi. *BielKron* 218v; Y mnie ŕál/ zem cię o co kiedy proŕił. Vfám fwym Bogom/ że y krom twey łáłki Naydę/ kto rzeczy mych podpierać będzie. *KochOdpr* A4v.

\*\*\* *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Fulcio, Munio, sustento, fortifico – Podpieram, vmocniám, podsadzam. *Calep* 439a.

*Synonimy: 2. forytować, pomagać, wspomagać; 4. dowodzić, poŕwiadczać, potwierdzać.*

*Formacje współrdzenne cf 1. PRZEĆ.*

*Cf* **PODPIERAJĄCY, PODPIERANIE, PODPIERANY, PODPORAJĄCY**

AL